

KLIC TRIGLAVA

- ZADARSKI 'SLOBODNI GLAS'
- II. izdaja: POSEBNO POROČILO IZ AVSTRIJE
- IZVIRNO POROČILO O SLOVENIJI
- MIHAJLOV IN DJILAS
- AMERIŠKI MIKROFON V TITOVİ SPALNICI

328

SEPTEMBER 1966

KULTURA IN OMIKA

BOJ ZA SLOVENŠČINO

Spomladi 1965 je glavni odbor takozvane Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije naslovil slovenski javnosti odprto pismo, v katerem je opozoril na nezaviden položaj slovenščine v javnem in zasebnem življenju v Sloveniji in na skrb, ki so jo Slovenci kot narod dolžni posvečati svoji materinščini. Pismo je sprožilo vrsto ukrepov, med katerimi naj omenim jezikovno rubriko v DELU poverjeno prevajalcu Janezu Gradišniku, jezikovne oddaje na radiu in televiziji, povečano lektorsko službo pri najrazličnejših glasilih in podobno. Po poldrugem letu rubrike "Slovenščina za Slovence" se je Janez Gradišnik zaradi drugega avtorskega dela za nekaj časa (kot pravi) poslovil od DELA.

Upajmo, da si ne bodo sedaj ljudje doma mislili, da so po 18 mesecih (ukrepov in skrbi za slovenščino) že dovolj storili za slovenščino. Imeli bodo, kot kaže, od časa do časa priložnost, da naredijo zanj tudi kaj otipljivega. Dva JATova potnika sta npr. opozorila, da sta na letališču v Brniku čakala na letalo iz Beograda in med tem opazovala gasilske vaje, pri katerih je sodeloval tudi gasilski avto z napisom "Aerodrom Ljubljana" - v cirilici. Nekdo drug pa je protestiral, da je v odgovor na pismo tovarni TOMOS v Kopru dobil ciklostiran odgovor v srbohrvaščini. Zameril je, da se tvrdki, ki stoji na slovenskem ozemlju, ne zdi vredno, da bi za svoje slovenske interese žrtvovala - eno samo matrico. Kasneje se mu je tovarna javno opravičila, češ da je dobil odgovor v srbohrvaščini po pomoti. Ljubljansko DELO je tudi objavilo proteste proti uporabi srbohrvaščine v carinski službi na področju slovenske republike. Ne le da je to protiustavno, ampak vzbuja tudi slab vtis na slovenskih mejah proti Avstriji in Italiji, kjer imajo opraviti z zamejskimi Slovenci, ki srbohrvaščine ne razumejo.

Ko že govorim o slovenščini, naj omenim, da nekateri sodelavci "Jezika in slovstva", revije slavistov, niso bili posebno zadovoljni z bolj poljudnimi članki o slovenščini objavljenimi v DELU. Eden je npr. izjavil, da je bil neki Gradišnikov nasvet "povzet po SP (Slovenskem pravopisu)", drugi pa je kratkoma izjavil, da je sklicevanje na ta pravopis "dostikrat bilo nekritično". Omemba Slovenskega pravopisa me je spomnila, da še vedno dolgujem odgovor bravcu g.M.T., ki mi je v marčevi številki Klica Triglava bral levite, češ da nepravilno uporabljam izraz "patetičen", ki pomeni "zanosen, vznesen, slovesen", kar je g.M.T. dobesedno prepisal iz SP. Osebnost nisem še nikdar nikogar slišal reči, da nekdo govori patetično, ko je hotel reči, da nekdo govori s patosom. Ker mi je g.M.T. gotovo očital neznanje iz svoje bogate izkušnje v pravilni rabi pridevnika "patetičen" v slovenskem slovstvu, ga prosim naj mi navede

nekaj primerov take uporabe, z navedbo avtorja in dela iz katerega je citat povzel. Glede "priloga" pa obljubljam, da se ga bom ogibal kot vrag žegnane vode.

ŠOLSTVO: Po prvih podatkih se je na devet fakultet ljubljanske univerze prijavilo za šolsko leto 1966/1967 3.236 rednih in okrog 150 izrednih študentov novincev. Ker so nekateri oddelki oziroma fakultete prepolni, je univerzitetni svet sklenil uvesti sprejemne izpite na oddelku za arhitekturo in na oddelku za muzikologijo pri filozofski fakulteti. Razen tega bo medicinska fakulteta kot prejšnja leta sprejela 150 rednih študentov, ki bodo opravili sprejemni izpit. Zanimivo je, da se je za leto 1966/67 prijavilo 500 novincev manj kot minulo šolsko leto. Na univerzi izjavljajo, da so manjši vpis pričakovali, ker abiturienti šol druge stopnje vse bolj odhajajo v proizvodnjo, ker so se poslabšale materialne razmere študentov in ker so na univerzi uvedli sprejemne izpite.

Z novim šolskim letom bodo na Indiana University v Bloomingtonu v Indiani, ZDA, odprli lektorat za slovenščino. To bo edina univerza v ZDA, kjer bo mogoče študirati slovenski jezik s književnostjo. Slovensko stolico na univerzi bo vodil Borut Dekleva, ki je slovanske jezike študiral na univerzi Stanford v Kaliforniji.

KULTURNI SPOMENIKI: V začetku avgusta so v Kranju odprli v nekdanji mestni hiši nove prostore Gorenjskega muzeja, v katerih so uredili nekaj stalnih muzejskih zbirk ter galerijo kiparja Lojzeta Dolinarja. Upajo, da bosta tako zbirka kot tudi stavba muzeja, ki je pomemben spomenik srednjeveške arhitekture, postali zanimiva turistična privlačnost.

V Krškem so odkrili spomenik Janezu Vajkardu Valvasorju. Stoji pred hišo, v kateri je Valvasor nazadnje stanoval in umrl. Hišo upajo preurediti v krajevni muzej.

Ob stoletnici prvega slovenskega romana "Deseti brat" so odprli rojstno hišo Josipa Jurčiča kot literarni in etnografski muzej. Hiša je bila restavrirana in preurejena, da bi bila zunanja podoba okolja takšna, kakršna je bila v Jurčičevih časih.

Pod Kozlovim robom v Tolminu nadaljujejo arheološka raziskovanja. Lani so izkopali okrog 150 grobov, za katere arheologi sodijo, da so grobovi plemen, ki so živele v teh krajih približno 900 let pred Kristusom.

PRIREDITVE: Oddelek za slovanske jezike in književnosti filozofske fakultete na ljubljanski univerzi je v drugi polovici julija priredil II. seminar slovenskega jezika, literature in kulture za tuje slaviste. Udeležilo se ga je 29 slovenistov. Osrednji tematski cikel obsežnega in pestrega programa je bil posvečen slovenski poeziji oziroma njenim pglavitnim predstavnikom.

+

POKOJNI: Umrl je pisatelj Jože Kranjc.

OBLETNICE: 70. letnico rojstva je obhajal komponist Karel Pahor. SPECTATOR

LONDON, 3. SEPTEMBRA 1966.

LETO XIX. ŠTEV. 328.

SVOBODNI GLAS

POSKUS svobodnega glasu v Jugoslaviji se je končal z zaporom. Komaj mesec dni po brionskem plenumu, ki je odžagal Rankovića in pokazal Tita v prosvetljeni in napredni luči, je komunistični režim spet pokazal zobe in svojo mračnjšako in nazadnjaško naravo. Treba je pibiti, da so obtožbe proti Mihajlovu iz trte zvite. Dolže ga širjenja lažnih vesti in sovražnega delovanja proti Jugoslaviji. Tisti, ki so brali, kaj je pisal, vedo, da je ta obtožba neumna in obenem zlobna. Mihajlov je pisal neprijazno le o Zvezi komunistov Jugoslavije in je v tujini širil vest, da so jugoslovanski zakoni zelo liberalni. Zakon in ustavo je postavila na laž šele oblast sama, ko je Mihajlova zaprla. Komunistična oblast sama je kršila zakone, ki jih je sama izdelala in uzakonila. Ona sama spada za zapahe!

S tem je ta komunistična oblast pred vsem svetom dokazala, da je Jugoslavija kljub umerjenosti totalitarna država, kjer ne vladajo zakoni, za vse enaki, ampak volja partije, ki je volja maloštevilnih vodilnih komunistov. Partija, ki je izvojevala revolucijo, in država, ki se je postavila po robu mogočnemu Stalinu, sta pokazali, da se bojita revnega profesorja iz Zadra. Ne bojita se ga zato, ker bi bil mož pomemben in bi za njim stali milijoni ljudi. Ne bojita se ga zato, ker bi bil mož agent te ali one velesile. Ne bojita se ga zato, ker bi bil v zvezi z reakcionarno emigracijo. Bojita se ga iz čisto enostavnega razloga, ker je povzdignil svoboden glas. Glas je bil šibak, a komunistična oblast se ga je ustrašila, ker je svoboda nalezljiva.

Ali bi bilo konec države, če bi dovolili Svobodni glas? Prav gotovo ne. Tudi ne bi bilo konca federacije, niti samoupravljanja. Kot sami komunisti trdijo, dan za dnem, bi se pravo samoupravljanje šele okrepilo, če bi bilo samoupravljanje svobodnih proizvajalcev. Kako morejo biti proizvajalci svobodni, če jim komunisti natikajo nagobčnik? Neumno je trditi, da so komunisti popili vso mo drost in da edini vedo, kaj je dobro in prav za ljudstvo. Stalne reorganizacije, stalne krize in stalne spremembe jih dan za dnem demantirajo. Tudi Ranković in Stefanović in vsi pri UDBi so bili komunisti, pa jih zdaj drugi komunisti obtožujejo, da so storili hude napake in da so grdo grešili.

Kdor trdi, da je bil Mihajlov poskus neprimeren, ker podira, kar Titov režim previdno gradi na poti k liberalizaciji in napredku, je prevarant ali bedak. Oblast, ki sloni na volji ljudstva, si lahko privoščiči veliko popustljivost in strpnost. Na zapadu imajo nešteto desničarskih in levičarskih nezadovoljnežev, reformatorjev in radikalov. Nekateri iz prepričanja nalašč kršijo zakone. Mnogi protestirajo, zabavljajo, se jeze in smešijo oblast. Demokratična oblast pa lah*

Predlog Narodnemu odboru

Ko je lani za narodni praznik 29. oktobra Narodni odbor za Slovenijo v svojem oklicu ugotovil, da dotedanje organizacijske oblike in delo več ne odgovarjajo potrebam in stvarnosti ter prosil emigrantske organizacije, naj predložijo, kako se prilagoditi zahtevam sedanjega časa, se je bilo resno bati, da ne bo odziva.

V resnici smo doslej brali samo en tak predlog, ki ga je objavil dr. Stanko Zupan, urednik 'Smeri v slovensko državo'. Po njegovem bi bilo treba sklicati pripravljalni odbor za vseslovenski politični kongres Slovencev izven domovine, ki naj bi izdelal potrebne sezname izvendomovinskih organizacij, uredništev in specializiranih posameznikov-političnih emigrantov; ki naj bi pričel z nabiralno akcijo za ustanovitev emigracijskega sklada za sklicanje vseslovenskega političnega kongresa izven domovine. Ta naj bi potem razčistil spore v emigraciji in izdelal vse potrebne akcijske načrte ter ustanovil slovenski inštitut za izdajanje neodvisne revije. To je zelo grob povzetek dr. Zupanovega predloga.

Bojimo se, da je tak predlog - dasi načelno zdrav - časovno in organizacijsko težko izvedljiv. Pred dvajsetimi leti, da.

Sam predlog pa ne reši osnovnega, prvotnega problema, kako naj bo sestavljen že sam pripravljalni odbor. Ali morda zato ne leži odgovor nekje drugje? Če je NO doslej obstojal sklicujoč se na legitimiteto in kontinuiteto, potem ta oba faktorja odpadeta, kakor hitro Odbor posledično pristane, da se razširi z ljudmi, ki nimajo takih legitimitetnih aspiracij. Tako bi bilo logičneje in pametneje začeti na novo in s tem zagotoviti, da se v novem forumu ne bo nadaljevalo z medsebojnim obtoževanjem in iskanjem krivcev, kar naj odtlej prevzamejo zgodovinarji. Drugo: nobena skupina ne sme postavljati kot pogoj svojega sodelovanja, da mora novi forum sprejeti njen program. Konkretno to pomeni, da se Slov.državno gibanje ne sme samo izključevati iz skupnega foruma s svojo dosedanjo zahtevo. Tretje: Nobena skupina ne sme težiti, da bi z glasovi prevladovala v forumu kot je to zdaj primer v Narodnem odboru za Slovenijo.

Če rešimo te tri osnovne pogoje, ne vidimo, zakaj ne bi moglo priti do rege neracije in reaktivizacije slovenskega političnega vodstva v svobodnem svetu.

- * ko potrpi. Radikalne bolhe so nekoliko nadležne, toda bati se jih ni treba, dokler oblast sloni na volji ljudstva. Zabavljachi in nezadovoljniji imajo dolgo tradicijo. Mnogo pridobitev modernega sveta je prišlo do veljave, ker nekdo nekdanj ni bil zadovoljen s stanjem, kot je bilo takrat. Odpravili so tlačanstvo, odpravili so suženjstvo, ženskam so dali glasove, ker so se najprej posamezniki zavzemali za to in ker so končno tudi oblast potisnili v spremembo.

Brez svobodnega glasu ne bi bilo napredka. Mihajlovu je treba priznati, da stoji v vrsti velikih pobornikov svobode. Vsak upornik proti ustanovljenemu redu je neuravnovešen v tem smislu, da se ne pokori oblasti, ampak da uboga svoje prepričanje. Nečesa mu tudi komunisti ne morejo oporekati: poguma. Nihče z veseljem ne rine v zapor. Za prepričanje in doslednost je treba poguma, posebno še pod komunističnim režimom, kjer so jih pred slabimi dvajsetimi leti za podobna dejanja še streljali. Danes jih ne streljajo več. Le zapirajo jih še. Če naj Jugoslavija napreduje, bodo morali tudi z zapiranjem prenehati. Kajti brez svobodnega glasu ne bo napredka. To je preprosti in obenem tragični nauk človeške zgodovine, kadar se mu neka oblast s silo postavi po robu. Tudi Jugoslavija ne more biti v tem izjema!

UREDNIŠTVO

LONDON, 3. SEPTEMBRA 1966.

LETO XIX. ŠTEV. 328.

ALI JE TO ZAMISEL 'KOROTANA'?

(Od našega posebnega dopisnika)

Sanje patra Ivana Tomažiča, ki se na Dunaju spreminjajo v trdno stavbo iz opeke in cementa - dom za slovenske študente - je tik pred uresničenjem skalil nesporazum s Korošci, katerim je stavba namenjena. Po vzorcu, ki ga na žalost poznamo iz slovenske polpreteklosti, se je zamisel o "Korotanu", domu za slovenske študente, spočela v navdušenem sodelovanju s Klubom slovenskih študentov na Dunaju, a zdaj, ko bodo pobirali sadove, je klub odrinjen v stran in bi ga radi porinili v pozabo.

Klub slovenskih študentov na Dunaju (KŠŠ), ki poskuša nadaljevati nadstrankarsko povezavo vseh slovenskih koroških študentov za neovirano narodno delovanje med slovensko manjšino na Koroškem, se lahko z mirno vestjo ponaša z bogato tradicijo svojega delovanja. Že leta 1923 so ustanovili na Dunaju nadstrankarski "Klub koroških slovenskih akademikov na Dunaju", katerega naslednik je današnji "Klub slovenskih študentov na Dunaju". Med ustanovitelji prvega so bili prelat dr. Rudolf Bluemel, stolni dekan v Celovcu, nadalje dvorni svetnik dr. Joško Tischler, ravnatelj Državne gimnazije za Slovence v Celovcu, g. Joško Hutter, profesor v pokoju, agronom g. Marko Polzer in drugi.

Redna srečanja med študijskim letom na Dunaju in počitniški sestanki so u trjevali narodno zavest in prepričanje, da je nadstrankarsko sodelovanje med pripadniki narodne manjšine odločilnega pomena. S tem so položili temelje organizaciji, ki je prestala nacistično strahovlado in se po drugi svetovni vojni takoj spet zavedla svojih nalog med študirajočo mladino.

Sledila je doba trdega dela in odločnih prizadevanj za uveljavo starih klubskih načel v sodobni družbi.

Ko je končno v študijskem letu 1960/61 uspelo klubskemu vodstvu, da je na jeločasne prostore gradiščanskega "Hrvatskega akademskega kluba", so redni tedenski sestanki klubovih članov zagotovili živahno dejavnost organizacije - na znotraj in na zunaj.

"Ta čas nas je obiskal prvič preč. g. pater Ivan Tomažič in nam predlagal, svoj sijajni načrt o slovenskem visokoškolskem domu. - Odkrito povedano, ta misel je bila za nas začetka popolnoma romantična. Preveč smo se že navadili na popotniško palico, da smo zdaj pred tem docela novim položajem seveda ostrmeli. Svetloba te luči je bila za nas premočna, morda tudi iz tega vzroka, ker je zasvetila nenadoma. Nova pot se nam je zdela prelepa, da bi smeli stopati po

njej. Toda kmalu smo spoznali, da to ni samo lepa ideja, temveč da bo postalo dejstvo. Tako smo že junija 1961. poklicali naše člane in prijatelje v novi dom, ki smo ga imenovali "Korotan". Tako piše bivši klubov predsednik g. J. Bister v Zborniku Kluba slovenskih študentov, ki je izšel na Dunaju leta 1962.

Tomažičeva zamisel visokošolskega doma se je rodila torej tedaj, ko se je prečastiti srečal s Klubom. Naravno je, da je Klub tej njegovi ideji botroval z veseljem, ji posvetil vso svojo nadaljnjo pozornost in se od vsega začetka organično vključil v akcijo za zgraditev lastnega doma.

O tem sodelovanju Kluba in njegovih zastopnikov s p. Tomažičem priča n. pr. časopisna akcija klubovih članov v ameriških slovenskih listih kot 'Vestnik SAVE', 'Slovenska država' itd.

V začasnem Korotanu je p. Tomažič skupaj s Klubom zbiral tudi na rednih mesečnih sestankih vse dunajske Slovence in jih organizatorično zajel v "Slovenskem krožku".

Da je klub že tedaj pravilno vrednotil patrova prizadevanja za slovenske visokošolce na Dunaju, dokazuje soglasna izvolitev p. Tomažiča za prvega častnega člana Kluba slovenskih študentov na Dunaju. S tem priznanjem je izpovedal Klub iskreno željo po nadaljnjem plodnem sodelovanju.

Tudi p. Tomažič se je tega zavedal tedaj, da je namreč Klub edino izhodišče za vso akcijo za Korotan. Ko je Klub ob svoji štiridesetletnici izdal že zgoraj omenjeni Zbornik, je prerad povabil k sodelovanju tudi p. Tomažiča, ki se je odzval in v svojem članku "Slovenski visokošolski dom Korotan" prvič seznanil koroško slovensko javnost s svojim načrtom o novem Korotanu in napovedal podporno akcijo na Koroškem, ki jo je potem uresničil v počitnicah leta 1962. Klub slovenskih študentov z Dunaja. Klubski idejni temelji so tako postali osnovna idejna podlaga vseh prizadevanj za Korotan. Pater Tomažič je govoril o edinosti, sodelovanju in skupnih narodnih vrednotah ter obljubljal docela nadstrankarsko ureditev doma kot središča vseh Slovencev. Z istimi argumenti je prepričal tudi vse avstrijske javnopravne in državne ustanove, da so dale za slovenske študente dolgoročne kredite.

A kljub dejstvu, da so se le po skupnem prizadevanju zbrala in zagotovila finančna sredstva za zidanje novega doma, se p. Tomažič, na žalost, ni držal svojega lastnega prvotnega načrta. Že v jeseni leta 1962. je opustil sodelovanje s Klubom in nadaljeval začeto delo na lastno roko. Tako je začel samovoljno odločati o osnovnih zadevah Doma, ne da bi se prej posvetoval s klubskim vodstvom kot vrhovnim študentskim zastopništvom. Visokošolci torej niso imeli možnosti, da bi v odprti diskusiji stvarno zavzeli svoje stališče do gradbenega načrta.

Pater Tomažič je prav tako samovoljno posegel v važne notranje zadeve Kluba slovenskih študentov, ko si je prilastil že kot rektor začasnega Korotana pravico do cenzure klubskega lista 'Information', ki obvešča avstrijsko javnost o kulturnem in političnem življenju koroških Slovencev. Grozil je, da bo Klub takoj zgubil svoj sedež v Domu, če ne bo predložil svojih publikacij v njegovo cenzuro.

Oktober 1962. se je p. Tomažič vmešal celo v klubsko korespondenco, ki je zadeva študentske organizacije same. Protestiral je proti klobovemu pismu Koroški dijaški zvezi v Celovcu s posebnim pismom, v katerem je izjavil, da se ne strinja s trditvijo, da je neopredeljenost Kluba najboljša lastnost kluba. Dejal je, da bi to neopredeljenost rajši imenoval "brežidejnost in brezznačajnost".

Toda čeprav je pater neopredeljenost Kluba pismeno imenoval "brežidejnost in brezznačajnost", je povsod zagotavljal, da bo Dom ravno tako nadstrankarski kot je Klub slovenskih študentov na Dunaju.

Prilastil si je tudi zastopništvo slovenskih študentov pred javnimi ustanovami, ko je v oktobru 1963. v njihovem imenu interveniral pri dunajskem študentskem listu "Bilanz" v zvezi s člankom "Minderheiten, Austria - Imperialismus".

Končno je prečastiti gospod pater ustanovil 29. januarja 1966 lastno študentsko organizacijo z imenom "Slovensko akademsko društvo Korotan" in si pridržal vodstvo te organizacije, ki pa je še danes brez članov, ker ni mogel zanj pridobiti nobenega študenta. Istočasno je izjavil, da je Klub slovenskih študentov razpuščen. Seveda Klub še danes obstoja, ker more po avstrijskem društvenem zakonu razpustiti organizacijo samo pristojna oblast ali pa dv tretjinska večina članov društva na posebnem občnem zboru.

S temi samovoljnimi postopki je pater Tomažič zapravil pri študentih prvotno zaupanje in simpatije. Tako so postali odnosi med patrom in klubom vedno bolj napeti, posebno še, ker je pater Tomažič začel v začasnem Korotanu samovoljno nastopati proti članom kluba. Iz Doma je izključil dva klubova člana, gg. N. Konciljo in H. Omana, ne da bi jima dal po zakonu zagotovljeni odpovedni rok. Vdril je n. pr. v Omanovo sobo v njegovi odsotnosti in lastnoročno spravil njegovo imovino na hodnik.

Razmerje med Klubom in patrom Tomažičem je doseglo svojo kritično točko pred letošnjimi šolskimi počitnicami in v njihovem teku. Gradnja novega Korotana na Dunaju je namreč hitro napredovala in tako bo Dom lahko že letos oktobra pripravljen za sprejem prvih slovenskih študentov. Za to moderno zgradbo z 90 sobami je p. Tomažič določil še pred počitnicami hišni red, ki daje upravniku absolutno oblast, študentom pa ne nudi niti najosnovnejše pravice do samouprave, ki je običajna v vseh avstrijskih študentskih domovih. Naravnost ironično izzveni točka 5. tega hišnega reda, ki določa, da se nihče ne sme muditi v sobi koga drugega (istega spola) dalj časa kot deset minut in da je za skupno učenje v privatni sobi potrebno izrecno upravnikovo dovoljenje.

REKTORJEVA CENZURA VSEPOVSOD

Vrhu tega je zahteval od študentov gg. H. Greigerja in F. Koncilje, ki mu nista po volji, poleg običajne prijavnice za sprejem v Dom še posebno pismeno izjavo, da priznavata njegovo "avtoriteto" in da hočeta živeti z njim v "prijateljskih odnosih".

O njegovem samovoljnem postopanju priča celo dunajski telefonski imenik. V njem boste zaman iskali Slovenski visokošolski dom Korotan, ker je njegova telefonska številka navedena le pod imenom "Tomažič Ivan". Pravijo, da je to edinstveni primer v Avstriji.

Klubu slovenskih študentov na Dunaju je pater Tomažič stavil za sprejem v novi dom še posebne pogoje:

- Rektor doma cenzurira predavatelje na klubskih rednih tedenskih sestankih.
- Rektor doma cenzurira klubske publikacije.
- Rektor doma nadzoruje klubsko zunanjo dejavnost.
- Rektor doma zahteva lastništvo klubske knjižnice v Domu.

Ob vsem tem je razumljivo, da so postale razmere za koroške slovenske študente nevzdržne. Človek, ki od zunaj neprizadeto sledi dogajanjem, se vprašuje, kakšen je bil pravzaprav končni cilj in namen p. Tomažiča pri ustanavljanju novega slovenskega doma "Korotan".

Poskus p. Tomažiča, da razpusti "Klub slovenskih študentov" in ustanovi novo, od njega odvisno "Slovensko akademsko društvo Korotan" vzbuja pri koroških Slovencih domnevo, da poskuša p. Tomažič degradirati "Klub slovenskih študentov" na stopnjo navadnega društva, kot da bi šlo na primer za kakšno nogometno društvo. Če pa pomislite, da je v študentskih domovih - tudi katoliških - v Avstriji in sploh po vsem zahodnem svetu študentsko samoupravljanje nekaj samo po sebi umevnega in da ta študentska samouprava zastopa koristi študentov napram vodstvu doma, a ni nikdar od vodstva doma politično ali idejno odvisna, potem bo nujno sledilo, da Klub slovenskih študentov najbolje izponjuje pogoje za tako moderno študentsko samoupravljanje: je politično in idejno nevezan ter tako povezuje slovenske študente ne oziraje se na njihovo idejno ali politično pripadnost. Ker pa so člani Kluba slovenskih študentov istočasno pripadniki slovenske manjšine na Koroškem, ima klub nujno dodatne naloge, ki jih običajno študentski klubi ne poznajo: to je povezava vseh mlajših narodnih sil in kulturno ter prosvetno delovanje med koroškim slovenskim ljudstvom. Poleg tega stopa v današnji moderni družbi vedno bolj v ospredje znanstveno delovanje na sociološkem, gospodarskem in političnem področju, brez česar si narodnega delovanja v kratkem ne bo več mogoče predstavljati.

Z ozirom na vse to je treba smatrati sedanji položaj okoli novega doma "Korotan" s stališča življenjskih interesov koroške slovenske narodne manjšine navzdržen, tem bolj, ker zdaj Klubovo delo zaradi taktiziranja p. Tomažiča praktično stoji. Posledica tega je, da študentje že zapadajo v apatijo in resignacijo ter se vprašujejo, ali naj sploh gredo v tak dom, kjer jim bodo kratili osnovne človečanske pravice in zavirali narodno delo.

PROTI OSNOVNIM NAČELOM POLITIKE NARODNE MANJŠINE

Kljub vsem nespornim zaslugam, ki jih ima pater Tomažič za nastanek novega slovenskega študentskega doma, zaslugam, ki mu jih prav vsak študent iskreno priznava, njegovo postopanje proti Klubu slovenskih študentov kaže, da mož ni v stanju dojeti sodobne upravne organizacije študentskih domov, še manj pa vso manjšinsko problematiko koroških Slovencev. Namesto da bi s popolno študentsko samoupravo krepil že itak šibko samozavest slovenskih koroških študentov, da bi si tako študentje s samoupravljanjem pridobivali prve izkušnje sodobnega družbenega upravljanja, deluje prečastiri pater popolnoma v nasprotju s potrebami koroškega življa in proti bogati tradiciji ustanoviteljev Kluba slovenskih študentov.

Sedanji položaj slovenske narodne manjšine na Koroškem je z ozirom na to nerešeno študentovsko vprašanje s stališča življenjskih koristi manjšine nevdržen in utegne končati huje kot slovenska manjšina v Italiji.

Ali je kak izhod iz tega položaja? Ko sem o vprašanju razpravljal z vrsto javnih delavcev in študentov, mi je bilo ponovno izraženo mnenje, da je razvoj dogodkov pripeljal tako daleč, da je zdaj na slovenski javnosti, - predvsem na Koroškem, pa tudi izven nje, - da poseže vmes in terja rešitev od strani naj - bolj merodajnih forumov, ki jih ima slovenska manjšina v Avstriji.

Nemogoče je namreč pričakovati, da bodo študentje sami dosegli rešitev tega vprašanja. To je vzrok, da tako oni kot tudi slovenska inteligenca na splošno, ki pozna to vprašanje, pričakujejo, da bo slovenska javnost, ki ji je bila usoda naših narodnih manjšin vedno pri srcu, terjala od Ravnateljstva Družbe sv. Mohorja v Celovcu, od Predsedništva Narodnega sveta koroških Slovencev in Predsedništva Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, da rešijo ta problem.

Videti je, da leži rešitev tega vprašanja samo v naslednjem:

- 1) Lastnik Doma, Družba sv. Mohorja v Celovcu, naj takoj razreši p. Ivana Tomažiča dolžnosti upravitelja "Korotana". S tem bo doseženo, da bo dom postal zares dom vseh koroških slovenskih študentov in da bo tako služil namenu, kakor se je zagotavljalo podpornikom.
- 2) Družba sv. Mohorja v Celovcu naj brez odlašanja imenuje novega upravitelja Visokošolskega doma "Korotan" na Dunaju.
- 3) Družba sv. Mohorja je dolžna določiti s posebnimi predpisi delokrog upravitelja Doma, kakor je to običajno v drugih avstrijskih študentovskih domovih.
- 4) Klubu slovenskih študentov mora biti zagotovljen sedež v Domu.

Moje trdno prepričanje je, da bo prišlo do zelo težkih in nedoglednih posledic za celo slovensko narodno manjšino, ako ne bo to vprašanje s študenti zadovoljivo rešeno. Gotov pa sem, da bodo vsi tisti, ki bi radi v postkoncilski dobi strpnosti in razumevanja vrnili slovensko manjšino na Koroškem v dobo ločitve duhov, ko Slovenec ni govoril s Slovincem, storili vse, da do rešitve vprašanja ne pride. Toda pred zgodovino bodo prav ti ljudje nosili vso odgovornost za težke čase, ki se obetajo koroškim Slovincem.

+

Posamezniki ali organizacije morejo pisati na naslednje naslove na Koroškem:

- Ravnateljstvo Družbe sv. Mohorja v Celovcu, 9020 KLAGENFURT, Viktringer Ring 26, Austria.
- Predsedništvo Narodnega sveta koroških Slovencev, 9020 KLAGENFURT, Viktringer Ring 26, Austria.
- Predsedništvo Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, 9020 KLAGENFURT, Gasometergasse 10, Austria.

'LJUDSKA DEMOKRACIJA' NA DELU

OD NAŠIH DOPISNIKOV

London, 30. 8.

MIHAJLO MIHAJLOV, bivši predavatelj na filozofski fakulteti v Zadru, - ki je lanskega februarja povzročil zdrabo s poročilom o Sovjetski zvezi in za odkrito poročanje dobil pogojno zaporno kazen, je 13. julija v odprtem pismu Titu naznanil, da bo sklical sestanek, na katerem se bodo pogovorili o izdajanju časopisa, ki naj bi prelomil politični monopol komunistične partije. Tri dni pred napovedanim sestankom so ga zaprli. V odprtem pismu, katero je bilo objavljeno tudi v tujini, je Mihajlov preroško zapisal: "V tem primeru boste pokazali celemu svetu, da se vaše besede o demokraciji in spoštovanju zakonov in ustave ne strinjajo z dejanji." Mihajlov je namreč ves čas trdil, da po jugoslovanski ustavi in zakonih lahko vsaka skupina občanov dkliče sestanek in začne izdajati časopis. Kritiziral pa je zvezo komunistov, češ da si lasti monopol na politično življenje v Jugoslaviji, kar v resnici nasprotuje ustavi. Oblasti so bile drugačne ga mnenja. Večkrat so ga klicali na tajništvo za notranje zadeve. 8. avgusta je od tam sporočil svojim prijateljem, da so ga pripravili za tri dni. Vodstvo med prijatelji je prevzel prof. Batinić in je izjavljal zapadnim časnikarjem, ki se jih je precej znašlo v Zadru, da bodo z zamislijo nadaljevali in bodo imeli sestanek kot predvideno. Podružnica Socialistične zveze v Zadru, ki na njenem območju stanuje Mihajlov, je imela 10. avgusta zvečer sestanek, na katerem so obsodili njegovo dejavnost in rekli, da so "užaljeni, da si je izbral njihovo sredino za svoje umazano delo." Zahtevali so, da odgovorni preprečijo njegovo dejavnost in da ga "kakorkoli odstranijo iz naše sredine, ker ga tu ne bomo več trpeli."

To je bilo edino poročilo o Mihajlovu, ki so ga objavili jugoslovanski časopisi. Omenili so tudi, da so Mihajlova pripravili zaradi širjenja lažnih vesti in lažnih trditev, "pa tudi zaradi njegove osebne varnosti". Ni torej mogoče vedeti, kako so vrli Zadarčani zvedeli, kaj Mihajlov pripravlja. Morda so prav zaradi čudnih ovinkov tudi prišli na dan s tako izjavo. Potem so se zadeve hitro odvijale. Prof. Ivina, ki je šel na policijo po vseh predpisih prijaviti sestanek, so posvarili, da ne odgovarjajo za njegovo varnost in da bo on sam odgovoren za vsakršen nered, ki bi ga s sestankom izzval. Prof. Batinića so klicali na policijo in ga pripravili. Ostali prijatelji so sklenili, da bodo sestanek odpovedali, a obenem so naznanili, da bodo časopis vseeno poskusili izdati. Končno je javno tožilstvo objavilo, da je prof. Mihajlov priprt za tri mesece, ker proti njemu pripravljajo kazenski postopek. Mož, ki se je skliceval na zakone in ustavo, in ki je trdil, da je po pisanih zakonih Jugoslavija silno demokratična, ker dopušča svobodno udejstvovanje vsem, se je tako znašel za rešetkami, ker da je žalil Jugoslavijo.

Iz Padove v Italiji pa so prišle vesti, da je tam zaprosil za politični azil prof. Nikola Čolak, eden od sodelavcev prof. Mihajlova, češ da so ga odpustili iz službe in da ni nobenih izgledov, da bi dobil drugo. Prof. Čolak, ki je star 52 let in ki čaka na odločitev italijanskih oblasti, je še dodal, da ni verjetnosti, da bi nameravana revija, ki jo je zamislil prof. Mihajlov, zagledala beli dan.

Ljubljansko 'Delo' je o tej zadevi pisalo le še toliko, da se je zmrdrnilo nad zapadnimi časopisi v Italiji, Avstriji, Angliji in ZDA, češ da so zaradi Mihajlova sprožili proti Jugoslaviji sovražno gonjo. 'New York Times' Jugoslavije ne razume, je trdilo. Z odobravanjem pa je ponatisnilo celoten članek beograjskega

dopisnika 'New York Timesa', ki je Mihajlovo očital, da se dela profesorja in doktorja, čeprav to ni; da je po telefonu vabil tuje dopisnike celo iz Beograda in Dunaja, naj ga pridejo pogledat; in da ni zavrnil očitkov, da ga plačujejo sovjetski agenti in rankovičevski nazadnjaški komunisti, ker jim je všeč, da liberalnemu Titovemu režimu dela preglavice.

New York, 10. avgusta

Sestra prof. Mihajla Mihajlova, gdč. Marija Mihajlov, ki se mudi na študijskem obisku v Združenih državah, je imela 15. junija tukaj tiskovno konferenco, na kateri je pojasnila, da ne more razpravljati o političnih vprašanjih, da pa ji je znano, da njen brat potrebuje finančno podporo za svoj načrt o novi reviji, ki da jo - vsaj v teoriji - dopušča jugoslovanska ustava. Dodala je, da je njen brat napisal zelo važen članek o Djilasu.

Ta članek je pod naslovom "Djilas in Jugoslavija danes" objavila tukajšnja revija 'The New Leader' v svoji prvi julijski številki. Revijo izdaja vsakih 14 dni The American Labor Conference on International Affairs in šteje med svoje periodične sodelavce tudi prof. Bogdana Radico (v isti številki s člankom "Titov končni izpit").

MIHAJLOV vprašuje v svojem članku, kaj pomeni danes ime Djilas Jugoslovanom. Uradno tega imena ni. Črtali so ga iz dokumentarnih filmov in učbenikov pa tudi v tisku se ne pojavlja. Toda kljub temu to ime živi. Ni ga resnega političnega razgovora, ko to ime ne bi stopilo na dan. Za ali proti. "Ljudstvo" navezuje to ime na "novi razred". Ljudem je znano, da mož nikdar ni storil ničesar protiustavnega ali ilegalnega. Nasprotno, boril se je za ustavne pravice. Nikjer v tej ustavi ni cilj socializma identificiran z obstojem ene edine partije. In vsi vedo, da je prav Zveza komunistov, ki krši ustavo, ko si pridržuje protinaravni monopol socialno-političnega življenja dežele. Jugoslovani dobro vedo in razumejo, čemu je Djilas nasprotoval. Jugoslavija stoji danes na razpotju: v eni smeri je obetajoča demokracija take vrste, ki še nikdar ni bila uresničena v zgodovini; na drugi strani pa grozi novi stalinizem, hujši od prvega. Na tem razpotju je stal pred 15 leti Djilas in tedaj se je odločil. In od tistega časa komentirajo Jugoslovani vsak političen, kulturni ali ekonomski dogodek: "Djilas je to rekel". Djilas je sicer sokriv za grehe povojne "diktature proletariata", toda on je edini ki se je zanje pokesal in zaradi tega tudi trpel in trpi.

Djilasova zadeva ni vprašanje nedolžnega človeka v zaporu. To je vprašanje socialnega in duhovnega zdravlja socialistične Jugoslavije, z implikacijami za ves socialistični svet.

V tej zgodovinski uri vlada nad Jugoslavijo sila. Oblast sicer daje koncesije, a le tako dolgo, dokler ni postavljeno osnovno djilasovsko vprašanje: likvidacija edine partije in ustanovitev kritičnega svobodnega časopisa. Pri tem pa je to smešno, da bi jugoslovanska vlada rada prepričala svet, da se država kreta v djilasovščino brez Djilasa. To je prevara. Kajti djilasovščina pomeni resnično spoštovanje ustave, ki dovoljuje svobodno, organizirano, socio-politično delovanje tistih, ki ne podpirajo zveze komunistov, pa čeprav so globoko socialistično nastrojeni. Zato ne more biti djilasovščine dokler je Djilas v zaporu. Dokler ne bo nekomunistom dana možnost legalnega in organiziranega političnega delovanja,

bodo tudi delavski sveti samo maska, za katero se skriva edino dovoljena partija. Dokler ne bo režim spoštoval Listine človeških pravic, ki jo je podpisal, toliko časa ne bo resnične osnove za demokratično socialistično opozicijo. Vse dotlej je govorjenje o socializmu, demokraciji, samoupravljanju en sam bluff. Tudi dotlej, dokler bo obstajalo samo eno središče za obveščanje javnosti. Jugoslovansko ljudstvo ne potrebuje nobenega centralnega komiteja, ki bo odločal, kaj sme ljudstvo vedeti in česa ne o svetu. Mi socialisti in nekomunisti ne moremo pristati na to, da bomo brali samo komunističen tisk in sprejemali samo odločitve CK ZKJ.

Boj za svobodni svet se danes ne bije v Vietnamu ampak v Jugoslaviji. Če bi bil samo del naporov vietnamske vojne uporabljen za to, da se osvobodi Djilasa, potem bi svet imel od tega mnogo večje koristi. Od izida borbe v Jugoslaviji je odvisen izid borbe v vsej Vzhodni Evropi in v Sovjetski zvezi sami. Tako visi usoda Zapada na usodi Djilasa.

Brez politične svobode so vse ostale svobode iluzorne, ker jih lahko vsakdo ukine kadarkoli. Politična demokracija je vedno bila in vedno bo osnova za vsakršno obliko demokracije. Minili so časi, ko smo smatrali povsem normalno, da imajo samo komunisti pravico do političnega delovanja, je zaključil svoj članek Mihajlo Mihajlov.

Trst, 13. avgusta

Ugledni laški časopis 'Corriere della Sera' je 11. avgusta v uvodniku na prvi strani zapisal, da ima pobuda Mihajlova visoko moralno vrednost, ker je dejanje poguma in vere v nesmrtnost ideje svobode. Mihajlov je pripravljale u-merjeno, omejeno razumniško revijo; prepričan je bil, da ne krši zakonov, kajti jugoslovanski zakoni - kot je pisal - so zelo svobodnjaški in humani in odpirajo pot v demokracijo. Problem je v tem, da Zveza komunistov tolikokrat krši pravice, katere jamči ustava. Mihajlov ni skrival, da meri na radikalno kritiko komunističnega gospodarskega reda in totalitarnega političnega sistema. Laški list, ki zaradi dolgoletnih izkušenj z Mussolinijem že ne kaj ve, je zapisal, da primer Mihajlova spet enkrat potrjuje, da se diktatorji ne odpovedo oblasti in da dovolijo marsikaj, le svobode ne. Tito je zmeren diktator in je z odstavljenimi tovariši na vrhu zelo milo postopal. Mihajlov je morda mislil, da ga bodo pustili pri miru. Toda ni pomislil, da se noben avtoritaren režim ne more liberalizirati, ne da bi tvegala samomor. Avtoritaren režim in pravica do nasprotovanja sta pojma, ki se medsebojno izključujeta, je zaključil milanski ugledni dnevnik.

Dunaj, 20. avgusta

Če iz domačih časopisov Jugoslovani niso mogli prav dobro zvedeti, kaj je počel Mihajlov, so se lahko izvrstno poučili iz avstrijskih, ki so dan za dnem prinašali nadrobna poročila o dogodkih v Zadru. Izziv Mihajlova Titu v odprtem pismu je vzbudil tek. Ko so Mihajlova zaprli in so njegovi prijatelji premišljali, ali naj imajo sestanek ali ne, so bili deležni velikih naslovov na prvih straneh tri dni po vrsti v takih časopisih kot 'Die Presse', 'Neue Oesterreich' in 'Kurier'. Obiskovalce iz Jugoslavije, ki hodijo v Avstrijo brez vizumov, so ti naslovi nedvomno bodli v oči. Splošen avstrijski zaključek je bil, da je bila Titova demokracija na izpitu in da se je slabo odrezala. Tudi avstrijska televizija, ki jo vidijo na Štajerskem, je vsaj dvakrat poročala o Mihajlovu na prvem mestu v glavnem televizijskem dnevniku ob pol osmih. Ta 'Zeit in Bild' ima po neurad-*

UDBA RAZKRITA

POROČILA NAŠIH DOPISNIKOV

VLADIMIR KADUNEC-MAKS, dolgoletni predstojnik v UDBi, ki je 7. julija napravil samomor, je bil odgovoren za uvoz elektronskih prisluškovalnih aparatov iz Združenih držav Amerike, (poročča naš tržaški dopisnik). Med temi aparati niso le drobni in silno občutljivi mikrofoni, katere je mogoče skriti v stanovanja in urade neslutelih žrtev, ampak tudi majceni oddajniki, ki prenašajo zajete glasove iz enega poslopja v drugo, kjer jih drugi aparati posnemajo na magnetofonski trak. Vse te reči so na prodaj v ZDA in jih uporabljajo zasebni detektivi pri zasledovanju nezvestih soprogov, pa tudi pri manj zakonskih zadevah. UDBa si jih je omislila v Ameriki za politične namene. Slišal sem, da je bila količina teh kupljenih aparatov tolikšna, da so ameriške oblasti pričele sumiti, da jih Jugoslavija kupuje za Sovjete, ker se je zdelo čisto izključeno, da bi jih mogla mala Jugoslavija uporabljati v toliki meri. Dodatne informacije pa navajajo, da je ameriški veleposlanik v Beogradu opozoril na to Tita in da je šele tedaj prišel Tito na sled temu prisluškovanju. Kadunec je kajpak "preveč vedel", ker je bil on tisti, ki je opravil kupčijo, pa se je raje sam ubil, kot da bi bil pojasnjeval svojo vlogo. Prav mogoče je, da je važna priča tako odnesla ključne skrivnosti seboj v grob. Pravijo, da se je Kadunec zaprl najprej v garažo in prižgal motor avtomobila, tako da se je zastrupil z ogljikovim monoksidom v izpušnem plinu. Pri tej zastrupitvi najprej ohrome gibalni živci, nato pa kmalu nastopi omedlevica in smrt.

Po drugih govoricah (piše naš dunajski dopisnik) je Tito slučajno odkril mikrofone v svoji vili na Brionih 9. junija. Dunajska 'Die Presse' poročča, da je Tito ves divji ukazal, naj preiščejo tudi njegova bivališča v Beogradu, v Sloveniji in v Vojvodini. Odkritje mikrofonov da je podrlo vse njegovo zaupanje v Rankovića. Nekaj dni pozneje so našli mikrofone tudi pri Kardelju in Stamboliću, toda mnogi Srbi še danes ne verjamejo, da je tajno prisluškovanje zapovedal Stefa novič, ki je na plenumu dvakrat zanikal, da bi bil za prisluškovanje vedel.

Tretji viri trdijo, da je Ranković sam odkril Titu, da UDBa prisluškuje, (piše naš new-yorški dopisnik). Junija naj bi bil Titu predvajal trak s posnetkom razgovora med Bakarićem in Gošnjakom. Oba sta Hrvata. Bakarić je sekretar Zveze komunistov Hrvatske, Gošnjak je obrambni minister in namestnik vrhovnega poveljnika oboroženih sil. Kot je poročal 'Los Angeles Times' iz Beograda naj bi bil Bakarić rekel Gošnjaku: "Kaj naj storimo s temi prokletimi Srbi?" S tem naj bi bil mislil na Rankovića in njegovo tajno policijo, ki je bila v centru v srbskih rokah. Ta zvočni posnetek naj bi bil pretresel Tita in ga pripravil k dejanjem, ker mu je dokazal, da UDBa nadzoruje najvišje partijske in državne voditelje.

Za svoje posebne opravke in nakupe je UDBa potrebovala ne le denar ampak predvsem tuje valute. To pojasni, zakaj je imela pod svojo kontrolo ne samo di-

* njih slovenskih cenitvah precej gledalcev. Konec koncev je le malo bolj tuj kot jugoslovanski, ki ga oddajajo v srbohrvaščini. Poleg tega je avstrijska televizija poročala o Mihajlovu v sobotnem tedenskem pregledu dogodkov, kjer so predvajali kratek film iz Zadra.

plomacijo in obmejno varnostno službo ampak tudi ves jugoslovanski eksport. Londonski 'Times' je poročal, (piše naš londonski dopisnik,) da je imela UDB-a pet tovornih ladij, ki so plule pod panamsko zastavo in služile lepe denarce, v obilni meri tudi s tihotapljenjem, da so potem lahko plačevali agente v tujini, pa še za domače je kaj ostalo. Z dinarji pač UDBa ne bi mogla plačevati številnih agentov, ki vohajo za emigranti in skušajo paziti na njihove organizacije. Da je bilo nadziranje precej uspešno, nam kažejo žalostni primeri. Tako je na primer leta 1963 Janez Toplišek skrivoma prekoračil mejo iz Avstrije in skušal organizirati odpor, pa ga je UDBa zagrabila, še predno se je dobro ozrl okoli sebe. Zelo verjetno ga je UDBa nalašč zvrabila čez mejo in v zapor. Pred tem so 1962 zaprli Kregarjevo skupino, ki je od Topliška dobivala pakete, v katerih je bilo v zacinjenih konzervah skrito orožje.

Še bolj uspešni so bili Udbovci pri postiljanju lastnega gnezda, (piše naš domovinski sodelavec.) Na sestankih komunistov v tajništvih notranjih zadev po raznih krajih prihajajo na dan umazane podrobnosti. V Črni gori so si funkcionarji s turističnimi krediti zidali vile ter kupovali avtomobile in motorne čolne. Turistični krediti pa so namenjeni za opremo tujskih sob. V Novem Sadu so kaznjenci proti pravilom veljakom zidali hiše, medtem ko so miličniki dolga leta v stiski glede stanovanj. Nekaj dni po usodnem brionskem plenumu so na vojvodinskem tajništvu za notranje zadeve zažigali dokumente; kasneje so rekli, da so uničili le stare prijave hotelskih gostov, kar je treba periodično storiti. V Užicu so obdolžili polkovnika milice, da se je celo pri proslavah dneva milice držal vzvišen nad navadnim osebjem ter da je uporabljal službeni avto za zasebna potovanja. Take in podobne se slišijo iz vseh koncev in krajev. Ni čudno, da imajo ljudje do organov za notranje zadeve malo spoštovanja. V Bosni je komunistični komite pozval komuniste in delovne ljudi, naj podpirajo miličnike pri izvrševanju njihovih dolžnosti.

V Sloveniji je posebna komisija CK Zveze komunistov oprala UDBo vseh političnih grehov in ji pripisala le manjše nepravilnosti kot posledico celega sistema. Toda po zadnjih vesteh, kakor poroča naš posebni dopisnik iz Trsta, se slovenska UDBa punta novi liniji, ki da je ba je v Srbiji na veliko uspela; upira se namreč temu, da je treba iz gospodarskih organizacij pometati ljudi, ki jih je UDBa na veliko postavila in ki nimajo nobenih ali pa zelo malo gospodarskih kvalifikacij. Po istih obvestilih naj bi v Srbiji odstavili mnogo Črnogorcev in Arnavtov, ki so bili kajpak verni sluge UDBe. Slovenska UDBa pa da še vedno drži na važnih gospodarskih položajih svoje ljudi. Nekateri sumijo, da to omogočata Kardelj in Krajger; kajti, če je bila "ekonomska teorija" Rankovićeve odstavitve pravilna, potem seveda slovenskim in hrvatskim udbašem ne gre kaj očitati, razen seveda tipom kot so bili Kadunec in slični...

Tudi na Hrvatskem je podobna komisija kot v Sloveniji našla UDBo brez večjega greha, nadaljuje naš domovinski sodelavec. Ko so iz Beograda naročili UDBi, naj nadzira pomembne osebnosti, so Zagrebčani zahtevali pismeno odločbo, katere pa seveda Beograd ni dal. To da sedaj Hrvate najbolje krije.

Ob vseh teh dogodkih so doma krožile neverjetne govorice. Tito naj bi bil v zadnjem trenutku rešil Jugoslavijo. Tako se je slišalo, da so bili Italijani že pripravljeni, da korakajo do stare meje pri Planini in Rakeku. Drugje se je slišalo, da so bili Rusi na madžarski meji pripravljeni za pohod. In najlepše: da je bil predstavnik Avstrije incognito v Ljubljani, da bi priključil Slovenijo obnovljenemu avstrijskemu cesarstvu...

Slovenija v Jugoslaviji

Od političnega sodelavca

'SLOVENSKA DRŽAVA' je na svoji "tretji strani" pričela objavljati tehtne in sistematične analize tekočega razvoja razmer v Sloveniji in Jugoslaviji. V avgustovski številki je dr. Ciril Žebot, profesor gospodarske vede na Georgetown univerzi v Washingtonu, obravnaval padec Aleksandra Rankovića in tako zaključeval:

"Tito sam je moral priznati, da je Rankovićeve padec 'močno zamajal ljudsko zaupanje v Centralni komite'. Dejansko pa gre za mnogo več. Danes ve vsa Jugoslavija in ves svet, da je Rankovićevo jedro partijskega režima v Beogradu zaviralo ne le liberalizacijo gospodarstva in družbene samouprave, temveč tudi samo zvezno ureditev, brez katere Jugoslavija nima bodočnosti. Odslej bodo Jugoslaviji šteta leta, če bo njena oblast tudi po Rankovićevem padcu ostala istovetna z beograjskim centralizmom, ki bi še nadalje zapostavljal in izrabljaj nesrbske narode in republike za cilj dozdevne Velike Srbije. Edino upanje v bodočnost Jugoslavije je v pošteni izvedbi dosledne federalizacije vseh virov oblasti, formalnih in stvarnih. Težko pa si je predstavljati, kako bi se taka federalizacija mogla izvesti, ne da bi se istočasno demokratizirale osnovne politične odločitve, četudi le v utesnjem okviru ustavnega 'socializma'. To pa predpostavlja vsaj dve medsebojno neodvisni in po posameznih republikah decentralizirani politični organizaciji, torej poleg Zveze komunistov vsaj še enakopravno Socialistično zvezo, osvobojeno ne le njenega sedanjega komunističnega vodstva, temveč tudi njenega komunističnega članstva.

To so težki pogoji, čeprav možnosti njih uresničenja zato še ni dokončno od pisati. Ni pa težko razumeti, zakaj je spričo tako globokih in daljnosežnih posledic Rankovićevega padca njegov podpredsedniški naslednik Koča Popović ameriški kemu novinarju, ki je svetu odkril veliko-srbijanski značaj Rankovićeve zarote zabrusil v obraz: I don't like you! Za partijo je bilo dovolj težko priznati stalinistično bistvo Rankovićeve dvajsetletne nadoblasti. V tej stiski so zato trdo poskušali vsaj zamegliti njen velikosrbijanski značaj.

Potrebno je bilo, da se je odkrilo oboje. V tem je namreč upanje, da se bodo tokrat morda res lotili zdravljenja pri koreninah. Začeti bo treba s sestavo in objavo fistih osnovnih računov, o katerih je lani tako močno in vztrajno govoril Josip Vidmar: kaj je kdo doslej dal in kaj prejel? Temu mora slediti poravnava ugotovljene škode v gospodarstvu, kulturi, upravi in diplomaciji. Šele na taki poštenu osnovi bo sploh mogoče podvzeti resnično zvezno preureditev mednacionalnih in medrepubliških odnosov in upati na boljše bodočnost...

Rankovićeve padec je sedaj ustvaril pogoj, da se Slovenija končno postavi po robu, da bo mogla zadovoljiti toliko svojih kričečih zaostalih potreb. Kako resna je nakopičena gospodarska stiska Slovenije, to dramatizira primer, da si Slovenija v dvajsetih letih ni mogla dograditi niti skromne železniške zveze do svoje lastne obale pri Kopru. Izgleda, da je takojšen moratorij nadaljnjih slovenskih oddajanj na jug edina učinkovita obramba proti nevarnosti, da brsteča zahodna Evropa vzdolž slovenskih meja ne izsesa skope slovenske delovne sile.

Rankovićeve padec utegne biti resničen mejnik za Jugoslavijo. Za Slovenijo pa ima njegov odhod še prav poseben pomen," je zaključil prof. Ciril Žebot.

'Hodil po zemlji sem naši...'

Od posebnega dopisnika

Slov. Primorska, 10. julija.

Ko sem se letos odpravljaj na pot v Slovenijo, da tamkaj prebijem nekaj tednov počitnic, sem bil ves pod vtisom raznih listov in govoric, kako je slovensko ljudstvo podvrženo hitremu srbiziranju, kako naglo propada slovenski jezik in kako se veča jarem, pod katerim ječijo Slovenci na gospodarskem, kulturnem in narodnostnem področju. Prebil sem v Sloveniji ves letošnji junij in sem se komaj te dni vrnil v svoje običajne zamejske kraje.

Prepotoval sem vso Slovenijo in sicer nalašč ne v svojem avtomobilu, ampak v avtobusih in vlakih, da bi bil bolj med ljudmi. Spal sem v navadnih hotelih in gostilnah in ne po novih turističnih stavbah. Skoro vsak dan sem bil v več javnih lokalih; v kavarnah in gostilnah. V javnih knjižnicah sem brskal po njihovih statističnih biltenih in gospodarskih listih, a dnevne liste sem prebiral sproti. Prav posebej sem prepotoval kraje blizu hrvaške meje, se ustavljal v vseh slovenskih mestih, posebno seveda v Ljubljani in Mariboru. Znancev in prijateljev imam precej še iz prejšnjih časov.

Ljudje v Sloveniji neprimerno več diskutirajo o javnih zadevah kot mi izven Slovenije. Skoro nikogar nisem našel, ki ne bi bil skrajno kritičen in skeptičen glede gospodarske politike. Dobršen del ljudi, s katerimi sem govoril, so bili člani komunistične zveze, toda v kritiziranju se niso prav nič razlikovali od nepartijcev. Nobene veljave nima socialistična zveza, o kateri ljudje nočejo niti izgubljeni besed, toliko se jim zdi brezpomembna. Duhovnikov ni videti toliko kot pri nas, ker nosijo mnogi dostikrat navadno civilno obleko. Za malenkost sem videl več redovnic kot lani. Prisluskoval sem govorjenju ljudi po ulicah, ki so prepolne ljudi, da bi dognal kakšen jezik govorijo. Po govorici in obleki sem ugotovil, da se največ ljudi iz drugih jugoslovanskih republik giblje okoli železniških postaj v Ljubljani in Mariboru. Na splošno so vsi slabše oblečeni od Slovencev, skoro noben pa ne nosi narodne noše. Opank sploh ne. Tudi ni videti nikjer nobenih razcapancev, kot jih je bilo videti pred vojno.

Kar mi je najprej padlo v oči, je bilo to, da je večina lepakov na zidovih sestavljenih v srbohrvaškem jeziku. Gre za trgovske reklame raznih hrvaških in srbskih podjetij, ki ponujajo obleke, čevlje, detergente, mila, zobne paste, cigarete in drugo blago v hrvaškem ali srbskem jeziku po vsej Jugoslaviji z istim lepakom. V cirilici tiskanih lepakov nisem videl. Slovenski lepaki so v manjšini v Ljubljani, pa tudi v drugih slovenskih mestih.

Kioski so prepolni živo pisanih brošur. Prevladujejo hrvaške z živopisanimi ovitki in kričečimi barvanimi slika mi. Ljudje kupujejo v središču mesta in tudi okoli postaj razne filmske revije. Tu pa tam sem videl fante in dekleta v avtobusih in na vlakih, da so prebiral zagrebško "Areno". Redkejši kot prej so tisti, ki kupujejo liste v cirilici, zlasti "Politiko". Prodajalec v kiosku mi potrjuje, da ljudje kupujejo srbske liste mnogo manj kot pred vojno, pač pa sega mladina zelo mnogo po hrvaških romanih, kriminalnih in senzacionalnih po 100, 200, 300 din. Pokazal mi je pa tudi slovenske kriminalne in zabavne romane po dvesto, tristo dinarjev. Rekel je tudi, da so redki Slovenci, ki kupujejo kake druge liste razen slovenskih.

Odnesel sem vtis, da se v Sloveniji mnogo manj gradi kot lani. Odšel sem v Ljubljani v Šiško in Bežigrad, kjer se v Ljubljani največ gradi in opazoval od blizu delavce. Večina izmed njih so bili videti na zunaj nekoliko temnejši in po govorici od nekod iz Hrvaške. S tehnikami in drugimi vodilnimi ljudmi na gradbišču so govorili v neki jugoslovansčini; večina delavcev je govorila v nekem slovensko-hrvaškem pogovornem jeziku. Popoldne sem se dobil z znanci inženirji in arhitekti, ki so mi potrdili, da je velika večina gradbenih delavcev doma iz raznih hrvaških ali pa bosenskih pokrajin: iz Medjimurja, Podravine ali pa Bosenske krajine. Ker se letos gradijo večinoma samo stanovanjske zgradbe, ne pa razne uradne ustanove, in tudi ne več novih tovarn, se je gradbeno delo zelo skrčilo in je tudi padlo število gradbenih delavcev, ki so v veliki večini izven Slovenije. Iz južnejših republik, to je iz Makedonije, Črne gore in Srbije pa delavci sploh ne prihajajo na delo v Slovenijo. Pred petimi leti je bilo še v Sloveniji okoli 25-30.000 gradbinskih delavcev iz Bosne in Hrvaške, zdaj je padlo njihovo število na nekaj tisoč. Inženirji so mi tožili, da je že težko nabirati delavce po Bosni, ker odhajajo tudi od tam raje v Nemčijo.

Zanimalo me je, koliko ljudi je približno zaposlenih iz drugih republik v Sloveniji, koliko jih stalno živi v njej. Prebiral sem podatke v univerzitetni knjižnici in pobaral tudi znanca na delovnem uradu za zaposlitev delavcev. Po zadnjem ljudskem štetju 1.1961 so našeli v Sloveniji 31.000 Hrvatov, 13.000 Srbov, 1300 Črnogorcev in 1000 Makedoncev. Vsega skupaj 47.000. Ker se je občutno zmanjšalo v zadnjih letih število gradbenih delavcev, je nujno padlo tudi število ljudi iz drugih republik naseljenih v Sloveniji. Ko sem potoval po Sloveniji, sem ugotovil, da dela mnogo delavcev iz juga države v veliki železarni na Jesenicah, v savskih rudnikih in sploh v vseh slovenskih rud-

nikih, ker mlajši slovenski naraščaj noče več v rudnike. Seveda so tudi navadni delavci na družbenih, socialističnih kmetijskih podjetjih doma iz drugih republik in jih človek lahko opazuje kar s ceste, kako brezbrizno in leno opravljajo svoje delo, kako mečejo s tovornjakov gnojila na njive v velikih kupih, ne da bi ga podrobno raztrosili.

NOVI MOJSTRI SLOVENSKE BESEDE

Seveda me je zanimalo, ali ti delavci vplivajo kako na pogovorni jezik slovenskih domačinov. Bilo je to na Sorškem polju, ko sem vprašal domačine Gorenjce o teh tujih delavcih na polju, in v kranjskih tovarnah, kjer se mnogi učijo v elektrotehničnih in drugih obratih, da bi potem znali delati doma v svojih tovarnah. Trdi, kakor je Bog dal te Gorenjce, so mi odgovorili: 'Kdo se pa za te južnjake zmeni, za to revščino? Kaj nas pa brigajo?' - In res, ko sem potoval naprej in se mešal med ljudi, sem ugotovil, da so ti ljudje v svojem življenju osamljeni, da živijo zase, ker so nekvalificirani in slabše plačani. Slovenci se nasproti njim obnašajo kot se ljudje v tujih zahodnih evropskih državah obnašajo do tujih delavcev iz juga Evrope. Tudi Slovenci se čutijo vzvišene nad 'južnimi brati', kakor pravijo tem delavcem iz Hrvaške in Bosne. Ne občujejo dosti z njimi in se ne družijo z njimi. Skupaj pridejo le na delu, ko jim odreja ali odkažejo delo.

Na slovensko javno življenje pa ne vplivajo niti druge kategorije ljudi zaposlenih v Sloveniji iz drugih republik. V Sloveniji je precej vojaških posadk. Edino na vojašnicah sem opazil, od vseh javnih ustanov, da je bil napis "Kasarna" v uradnem srbskem jeziku. Številni oficirji in podoficirji so večinoma Hrvati ali Srbi iz pasivnih gorskih dinarskih krajev. Velikanska večina so člani komunistične zveze. Čeravno so dobro plačani, pa zaostajajo za standar dom visoko industrializirane Slovenije. Ni jih videti po javnih lokalih, ker se ne potikajo okoli kot predvojni oficirji, in živijo zase v svojih stanovanjskih blokih. Živijo nekoliko puritansko življenje deloma tudi zato, ker ne smejo opravljati izven svoje vojaške službe nobenega "honorarnega" dela kot skoro vsak Slovenec. Zato nimajo toliko sredstev, da bi jih uporabljali po javnih lokalih. V Ljubljani je v poslopju osnovne šole "Prežihov Voranc" tudi srbohrvaška osemletka, ki je pa razmeroma slaba in površna šola ter imajo njeni absolventi težave, ko jih sprejmejo na slovenske gimnazije, kjer so profesorji strožji in zahtevajo več sistematičnega učenja in znanja. Povedali so mi pa tudi, da je sicer v Jugoslaviji na tisoče manjšinskih šol, da pa ni v posameznih republikah nobenih šol za učence in dijake jugoslovanskih narodov. V vsaki republici so pač za Jugoslovane šole v srbskem, hrvaškem, slovenskem ali makedonskem jeziku, kot je pač uradni jezik dotične republike. V Sloveniji pa starši delavcev in uslužbencev, ki doraščajo in delajo v Sloveniji, skrbijo, da se njihovi otroci čimprej naučijo slovenski. Preprosti Srbi in Hrvati se v slovenskem okolju prej naučijo popolnoma slovenščino kot pa srbski in hrvaški uradniki in intelektualci. V vseh številnih srednjih in visokih šolah študira nekaj stotin Hrvatov in Srbov in imamo že celo vrsto inženirjev, zdravnikov in, kar je še bolj presenetljivo, oblikovalcev raznih umetniških zvrsti, ki so se izoblikovali na slovenskih umetniških akademijah ter so nekateri pravi slovenski umetniki in celo mojstri slovenske besede kot esejisti, dramski in filmski režiserji, pesniki itd.

Zgodilo se mi je, da sem odgovarjal po hrvaško, že iz stare navade, ko so me ljudje spraševali po hrvaško za pot. Bili so hrvaški potniki na potovanju v Sloveniji. Nasprotno pa sem videl, da so domači Slovenci vljudno odgovarjali na hrvaška vprašanja v slovenskem jeziku in se niso trudili, da bi v neki jugoslovanski mešanici pojasnjevali. Čedalje bolj sem ugotavljal, da kažejo povojni Slovenci mnogo več narodne samozavesti, ki korenini v boljšem življenjskem standardu od delavcev iz drugih republik, ki prihajajo v Slovenijo iskat delo. Skratka, ni čutiti v Sloveniji, da bi se meridionizirala, kakor se to dogaja s severno Italijo. Dotok iz južnih republik ni tako velik, da bi vplival na jezik, navade in običaje, na narodne posebnosti Slovencev. Tudi ni v Sloveniji nikjer javnih uslužbencev iz drugih republik. Kolikor je otrok hrvaških staršev, ki so zrasli v Sloveniji, so se šolali na slovenskih šolah in so popolnoma poslovenjeni.

KDO SE JE OKORISTIL OD KOMUNIZMA ?

Ni nekdanjega narodnega sovraštva in napetosti proti Hrvatom in Srbom, ker se Slovenci čutijo na višji življenjski ravni, ker o tem ne pišejo in ne smejo pisati listi ali pa govoriti politiki. Vse to je po ustavi prepovedano in se ljudje tega držijo. Tudi potrebe nimajo, da bi bili nacionalno izzivalni. V pijanih gostilniških družbah pa je slišati seveda še vedno kakšno zmerjanje Hrvatov ali pa tudi narobe, toda le v poznih nočnih urah iz pijanih ust.

Pač pa je komunistična partija ustvarila novo zlo, ki ga prej jugoslovanski narodi niso poznali. V Srbiji ali na Hrvaškem so bile pred vojno stotine podjetij, mnoga v tujih rokah, mnoga v domačih, slaba in donosnejša. V Sloveniji se ni tedaj nihče razburjal zaradi hrvaških bančnih krogov in uspešnih zagrebških židov ali pa beograjskih in leškovačkih industrialcev; tudi Srbi in Hrvati ne zaradi nemškega Westna ali mariborskih čeških, slovenskih in judovskih industrialcev, češ da bi imeli zato Srbi ali Hrvati ali Slovenci kot narod koristi od teh industrij, ali pa da so

spet Srbi ali Hrvati ali Slovenci ali celo Makedonci zaradi teh prebrisanih industrialcev oškodovani. Komunistična partija pa je iztuhtala prav takšen sistem centraliziranega vodstva, sistem skupnih skladov, skupnih jugoslovanskih investicijskih in drugih bank, ko se predvsem višji gospodarski in partijski krogi gledajo postrani, da drug drugemu očitajo privilegije, grabljenje tujih deviz, prevelike nepotrebne investicije in druge mahinacije, ki naj bi bile v škodo v Sloveniji Slovencev, v Beogradu Srbov, v Zagrebu Hrvatov in tako naprej.

Tolažili so sebe in mene v kavarni, ko smo po povojni jugoslovanski navadi razpravljali dan za dnev, ure in ure, do onemoglosti o gospodarskih problemih in o najrazličnejših instrumentih in čudnih gospodarskih prijemih, ki so nam izven Jugoslavije neznani, kdo je vsega kriv in kako so ravno Slovenci najbolj zapostavljeni, kakor pridne čebele, ki jim drugi troti odnašajo strd. Ko sem zašel v hrvaško družbo, so mi pa govorili, da nimajo Slovenci drugim kaj očitati, ko pa cela država vidi, da so se ravno Slovenci najbolj okoristili od komunizma, saj imajo največ avtomobilov, weekend hišic na morju in v hribih, največ popijejo vina in pokadijo cigaret, bolje so oblečeni od nas, in to prav od nas Hrvatov, ki smo bili pred vojno, čeprav po zaslugi judovskih trgovcev zares najboljše oblečeni itd. itd.

Pametni ljudje, pa tudi komunisti, saj se jugoslovanski komunisti 1.1966 v velikanski večini že sramujejo biti komunisti, spoznavajo, da je komunistična partija skuhala vražjo kašo s skupnimi fondi, s skupnimi deviznimi skladi, z zveznimi investicijskimi skladi in z neštetiimi centraliziranimi ustanovami. Vsi so mi priznavali, da je pri vseh tolikih republikah in avtonomnih oblasteh vsaka gospodarska dejavnost bolj centralizirana kot pa v najbolj centralističnem obdobju Aleksandrove diktature.

Mnogo je nakurila komunistična partija ljudi prav na gospodarskem področju, narod proti narodu, oziroma pravil neje republiko proti republiki, tudi s svojimi nedemokratičnimi metodami. Med največje državne tajnosti spada npr. dejstvo, kako polagajo finančna ministrstva račune javnosti drugod. V Jugoslaviji pa nimajo ljudje preglednega poročila, koliko prispevajo posamezne republike in koliko gre za skupne zvezne stroške. To zastuplja razpoloženje ljudi. Ne pomagajo vsa zatrjevanja o bratstvu in edinosti, dokler ne uredi partija na demokratičen način obveščanja javnosti o vseh javnih dohodkih in stroških.

Naloga gospodarske reforme naj bi bila, so mi zatrjevali, da razbije sedanji mit centralizirane, po komunistični partiji vodene, centralistične gospodarske politike. Samoupravljanje naj bi bilo v glavnem prehajanje na predvojno samostojno upravljanje podjetij; prej z zasebnim lastnikom, zdaj z upravnim odborom in delavskim svetom. Vrnili bi se skratka na predvojne pozicije, ko pokrajine in narodi niso drug drugega napadali zaradi prevelikega zajemanja iz skupne skleda ampak zaradi drugih vzrokov.

KRIVOVERCEV NI VEČ

Eden izmed teh vzrokov je odpadel; ne zaradi prizadevanja oblasti, ampak zaradi ravnanja katoliške Cerkve po nastopu papeža Janeza XXIII in še bolj zaznavno od zasedanj Vatikanskega koncila. Slovenski kranjski, štajerski in dolenski, manj primorski verniki, strmiijo, ko že nekaj let slišijo s prižnic in berejo v verskem listu "Družina" (14 tisoč naklade) o neznatnih razlikah, ki ločijo pravoslavne Srbe od katoliških Hrvatov in Slovencev, o skupnih molitvah v pravoslavnih ali pa katoliških cerkvah, o sodelovanju katoliških bogoslovcev na pravoslavnih bogoslužjih v Ljubljani, Mariboru, Beogradu, povsod v državi. Ne obmetavajo se več s krivoverci in prav najbolj katoliški in najbolj pravoslavni verski krogi v državi so za čedalje večje zблиževanje in že zdaj za konkretno skupno versko sodelovanje. Nič več ni slišati o grdih besedah proti pravoslavnim in tudi najnovejši sporazum države s katoliško cerkvijo ni naletel v srbskih krogih na nezadovoljstvo: prej na odobravanje, ker je prav Srbska pravoslavna cerkev naletela prav tako na hude ure in preganjanje od komunistične partije. Vsekakor ni sedanji sporazum naletel na tisto strahotno sovražstvo predvojnih pravoslavnih krogov, ki so šli v najhujšo borbo, ko je hotela katoliška Cerkev tik pred vojno skleniti konkordat s staro Jugoslavijo.

Slovenski kulturni krogi morajo v povojnih letih odbijati marsikateri napad, ki bi hotel tudi na kulturnem področju ustvariti neke skupne jugoslovanske imenovalce, kot je še v praksi v centralističnem gospodarjenju. Vendar pa ljudje, ki jim ni mar le čista slovenska beseda ampak tudi močan naroden inventar, opažajo, da po zadnji vojni ni treba Slovincem odhajati v druge jugoslovanske republike. Krvotok slovenskih uradnikov, rudarjev, sobaric, profesorjev in drugih poklicev se je popolnoma ustavil. Samo iz najbližje slovenske jugovzhodne Slovenije in s severnega zaledja Rijeke odhajajo ljudje vsak dan na delo v Zagreb in na Rijeko; se pa nič več ne naseljujejo. Prvič v svoji zgodovini, se Slovenci v dobi osemnajstih let po zadnji vojni niso nikamor izseljevali. Ostajali so doma - vse do najnovejšega odhajanja slovenskih delavcev v Nemčijo. Še več, Slovenija je postala obljubljen dežel za druge jugoslovanske delavce in uslužbence.

V vseh slovenskih šolah je postala slovenščina težak predmet, ker zahtevajo profesorji precej znanja iz slovnice in slovenskega leposlovja. Pri vseh izpitih je slovenščina važen izpitni predmet, medtem ko je pri maturi na srednjih šolah tudi eden izmed glavnih predmetov. Revolucija je v prvih povojnih letih prinesla s seboj, enako kot svojčas v Rusiji, veliko pačenje slovenščine, vse polno tujih izrazov iz marksistične ideologije, pa tudi čisto vsakdanjih neslovenskih agitpropovskih kratic, skovank, neljudskih besed. Zdaj delajo tudi komunistični krogi na vrhu pokoro za svojo desetletno greho proti slovenščini. V najnovejšem času hočejo celo voditi v konkretni ljubezni do slovenščine in do avtonomnih pravic Slovencev, če treba tudi v konfederativni in ne samo federativni sestavi države. Še nikdar ni bilo toliko varuhov slovenščine, kakor jih je prav zadnja leta. Prestopniki proti slovenskemu jeziku se motajo le še v reklamnih izlivih slovenskih in hrvaških podjetij, ki iščejo kupcev med Slovenci.

VPLIV TELEVIZIJE IN SPLAVOV

Okoli pol milijona radijskih aparatov ne predstavlja nobene resne nevarnosti, da bi se slušnim potom pokvaril pogovorni jezik Slovencev. Velik odstotek poslušaja poleg slovenske ljubljanske radijske postaje tudi sosedne oddaje v Celovcu in Trstu in oddaje raznih postaj drugod po svetu. Slovenščina teh oddaj je dobra, čeravno malce anemična in papirnata. Pač pa kvarijo trenutno odločno in v veliki meri slovenski jezik vse televizijske oddaje, ki jih Slovenci v Sloveniji in mi Slovenci v zamejstvu gledamo v tujih jezikih. Nad sto tisoč televizorjev v Sloveniji omogoča le delno gledanje slovenskih programov iz Ljubljane; večina televizijskih oddaj je sestavljena v Zagrebu in Beogradu. Postopoma sicer raste del slovenskih oddaj, toda še zmerom gledajo stotisoči Slovencev dnevno po nekaj ur programe v srbsčini ali hrvaščini. Ta del televizijskih Slovencev se loči od drugih Slovencev, ker se izražajo o tem, kar gledajo vsak dan, nujno v jeziku, ki je pod vtisom neslovenskih govornikov. Tudi pri zamejskih Slovencih je opaziti določeno nerodnost v slovenskem izražanju pri tistih, ki so dnevno pod pritiskom tujih televizijskih govornikov.

Slovenskemu ljudstvu ne pretijo nobene nevarnosti, da bi ga posrbili oziroma pohrvatili. Zagreb je bil pod Avstrijo in še pod staro Jugoslavijo tisto mesto v naši sosesčini, ki je asimiliralo največ Slovencev, mnogo več kot pa Trst. Z industrializacijo tudi majhnih središč v Sloveniji in tudi v južno-vzhodnem zaledju Zagreba je prenehal dotok iz štajerskih in dolenskih krajev v Zagreb. Tudi ni nobene javne dejavnosti, vplivov, posebnih gospodarskih, socialnih ali kulturnih razmer, ki bi kakor koli pospeševale kakšno izgubljanje Slovencev. Število doseljencev iz drugih republik v Sloveniji je premajhno, da bi kakor koli razkrajalo slovensko etnično gmoto. Narobe, doseljenci se redno slovenizirajo že v drugem rodu.

Zaskrbljenost je povzročila druga utopična ideja in akcija komunistične partije. Da bi odpravili strahotne posledice ilegalnih splavov v predvojnem času, so uvedli legalno izvajanje splavov po porodnišnicah in drugih javnih zdravstvenih ustanovah. Po kioskih so brošure o primernosti splavov teknovala s kriminalnimi romani. To brošuro je sestavil dr. Franc Novak, mož Vide Tomšičeve. S tem podpiranjem in zagovarjanjem zdravniških splavov so sprožili velikanski plaz splavov v celi Sloveniji. L. 1964. je bilo 25.953 porodov in kar 15.000 registriranih splavov. Zdravniški krogi sodijo, da se je z načelnim zagovarjanjem splavov povečalo tudi število neregistriranih splavov. Tako so Slovenci dosegli enega izmed žalostnih rekordov v svetu, da je bilo razmerje porodov nasproti splavom 1:1. V svetu so opazili to strahotno zablodo slovenskih oblastnih krogov, a doma so duhovniki po cerkvah vodili obupno bitko proti temu masovnemu detomoru. Petsto milijonov dinarjev so plačevali na leto zdravstvenim ustanovam samo za odpravljanje splavov. Že proti koncu 1.1965 je prišlo do streznjenja tudi v partijskem centralnem komiteju Slovenije. Zdravniki so dobili naročilo, da ne smejo splavljati kar brez slehernih utemeljitev zdravniške ali socialne opravičnosti. Takoj se je začelo čutiti posledice tega zaviranja in je spet začelo rasti število novorojenčkov, ki se bližajo 18‰/oo.

Izseljevanje v tujino se je pojavilo v večjem številu v zadnjih letih, odkar svobodno izdajajo potne liste tudi za zaposlitev v tujini. Letos dela okoli 20.000 Slovencev v Avstriji in Nemčiji ter le manjše število v drugih državah. Izseljenci v Avstriji so samo sezonski, v Nemčiji pa ostajajo po leto, dve do tri. Dosedaj so se tudi iz Nemčije skoraj vsi vračali. Treba pa je trezno računati, da se bo število brezposelnih v Sloveniji še povečalo, ker postavlja jugoslovanska gospodarska reforma zahtevo, da morajo podjetja zaposlovati le toliko delovne sile, kolikor je nujno rabijo. Odvečni uslužbenci morajo biti odpušteni. Teh v Sloveniji sicer niso odpustili, pač pa niso sprejeli novih letnikov. Raste število brezposelne mladine in število brezposelnih v 1.1966 se giblje okoli 2%. Visoko industrializirana Slovenija ni zadnjih 15 let poznala brezposelnosti. Po svoji pridnosti, podjetnosti in kvalifikacijah bi morali Slovenci prvi premagati težke pogoje gospodarskih zakonov v odprti konkurenci z inozemstvom. Trenutno pa raste število izseljencev v Nemčijo.

Kljub težavam so perspektive slovenskega naroda v Sloveniji v novi dobi svobodnejšega, realnejšega in nekoliko *

Pisma uredniku

POLITIKI ALI DOGMATIKI ?

G.urednik! - Statistika g.Rastka Marčetića je zanimiva, toda ne dokazuje ničesar. Dejstvo, da se nahajajo v Južnoslovanski demokratiški zvezi bivši ljotičevci, a po g.Marčetiću tudi mnogi bivši komunisti, bivši partizani in bivši "titovsko vojno-politično vzgojeni" ljudje, lahko tudi pomeni, da je JDZ organizacija bivših desnih in levih totalitarcev. Bivši totalitarci ni nujno danes demokratski samo zato, ker se je javno odrekal tej ali oni totalitarni ideologiji in sam sebe oklical za demokrata. Izgleda, da bi g.Marčetić rad za vsako ceno, da bi mu Savez "Oslobodjenje" izdal legitimacijo, da so demokrati, pa ga zelo boli, da tega ne stori. Glavno krivdo za to vali na g.Desimirja Tošića.

Ceprav so stvari v JDZ programu, s katerimi ne soglašam (kdo ima prav?) in čeprav me njihov način dela (me morandumi, demonstracije pred veleposlaništvom itd.) ne privlači, prav rad verjamem, da je JDZ demokratiška organizacija odn. da so njeni člani, po osebnih izkušnjah z desničarskimi in levičarskimi totalitarnimi ideologijami, prišli do zaključka, da edino demokracija omogoča vsakemu poedincu človeka dostojno življenje in da je totalitarizem zločin zoper njegovo dostojanstvo. Mislim, da je JDZ v emigraciji, s svojim dosedanjim delovanjem, dokazala svojo demokratičnost in da ne potrebuje "legitimacije o demokratičnosti" od nikogar. V emigraciji je precej lahko biti demokrat in to velja ne le za JDZ ampak za nas vse - vključno Savez "Oslobodjenje".

Dejstvo je, da obstojata dve vrsti ljudi: taki, ki smatrajo, da bo JDZ nedemokratiška organizacija vse dotlej, dokler ne bo dala močnih dokazov (najpogosteje nemogočih), da je demokratiška organizacija; in taki, ki smatrajo, da je JDZ demokratiška organizacija (čeprav se z njo v tem ali onem pogledu ne strinjajo - a demokrati pač niso "monolitni") in ki jo bodo kot tako še nadalje smatrali, dokler ne bo močnih dokazov, da je nedemokratiška. Demokrati na Zahodu postopajo na ta zadnji način in smatrajo vsakega človeka za častnega in poštenega, dokler ne zaigra tega zaupanja. Pri nas pa, na žalost, najpogosteje prevladuje prvi način, kar je verjetno do-

kaz naše nezadostne demokratičnosti. Mi se raje držimo "pravila": "shoot first, ask questions later!" (najprej udari, potem pa vprašaj...).

VEKOSLAV FARKAŠ

POD ČRTO:

- "Odločitev nekaterih trgovskih podjetij o prodaji iskanih artiklov zgolj za devize je tudi v Pomurju prizadela mnoge ljudi... Gre predvsem za gradbene pripomočke, ki so zvečine dostopni samo za konvertibilno valuto. Če prav načelno ne gre zavračati take prakse, saj je razumljiva težnja našega gospodarstva, da bi ostale devize doma, vendar pri tem odgovorni faktorji pozabljajo na nevzdržen položaj takih ljudi, ki imajo samo naš denar... Povsem nevzdržna je tudi praksa nekaterih trgovin, ki označujejo cene za nekatere predmete samo v tujih valutah - v avstr.šilingih, nemških markah in ameriških dolarjih. Ni treba posebej tolmačiti nejevolje ljudi, ki taki brezglavi dirki za devizami odločno nasprotujejo." (DELO, 17. avgusta 1966.)

- Vprašanje: Sliši se, da bo letos mogoče zaposliti le 30 odstotkov mladine, ki je končala šolanje. Kam bomo usmerili ostalih 70 odstotkov?

1.Odgovor: Iz tega pa res ne bomo delali problema, če si lahko privoščimo, da pustimo v Vojvodini nepobrano koruzo na površini 240 hektarov!

2.Odgovor: Tisti z visoko izobrazbo bodo šli v tujino, tisti s srednjo izobrazbo se bodo pa že kako znašli! (PAVLIHA, 27.4.1966.)

- Sveto Kobal je na seji republiškega zbora SRS odgovorjal na vprašanje poslanca Rada Pušenjaka, kakšni so pri nas rezultati poskusov preprečevanja toče. Kobal je med drugim omenil nekaj primerov, ko so streljali z raketaми v oblake, ki bi utegnili povzročiti točo, pa se je iz oblakov namesto toče vsul - sneg. (DELO, 25.7.1966.)

- V bodoče bo moral vsak zavarovanec v Sloveniji plačati za vsako zdravilo na receptu od 150 do 200 starih din. Toda obstojala bo tudi lista zdravil, ki jih ne bo mogel dobiti iz zavarovanja. Taka zdravila bo moral plačati v celoti sam. (DELO, 3. avgusta 1966.)

- Turistična družba "Sky Tours" bo sodelovala pri gradnji hotelov na Jadranu - na področju Splita in Dubrovnika. Solastnik družbe je Lord Thomson. (DELO, 5.7.66.)

* tudi že bolj demokratičnega upravljanja in načina življenja v Sloveniji svetlejši. Tudi mi zamejski Slovenci to opažamo, pa čeprav se ne strinjamo z njihovim političnim sistemom. Nerazumljive in nerealne se zdijo Slovencem obtožbe nekaterih slovenskih emigrantskih krogov, ki grade svoje zaključke še na starih premisah predvojne Jugoslavije ali pa prvih povojnih let, da so Slovenci v Sloveniji narodno zatirani. Takšne obtožbe imajo za neresne. Pač pa so Slovenci še zmerom upravičeno zelo občutljivi glede centralistično vodenega gospodarstva. Kljub dejstvu, da prevladujejo v vodstvu države "Prečani" in da imajo Slovenci neprimerno večje in naravnost vodilne položaje v državnem in partijskem aparatu, pa je bitka za osamosvojitve, za svobodno razpolaganje slovenskih proizvajalcev s svojimi dohodki, šele v začetku. Slovencev ne more potolažiti niti dejstvo, da je povprečni življenjski standard Slovenca dosti višji od standarda Srbov in Hrvatov v njihovih mestih, da o njihovem podeželju niti ne govorimo. Ugotavljajo, kako se godi zamejskim Slovencem v Avstriji in Italiji in vidiijo, da je jugoslovanska država edina, v kateri si mora jo na gospodarskem polju izbojevati svobodno razvijanje svojih ustvarjalnih sil. Vse drugo imajo za sanjarjenje.

Tito je 6. julija sprejel na Brionih lastnika londonskega časopisa SUNDAY TIMES, Lorda Thomsona, in zunanje-političnega urednika tega lista, Davida Holdena.

Pogovor se je začel o 4. plenumu ZKJ. Tito je dejal, da je bilo vse kar so delali javno, in da je bilo objavljeno v časopisu in da ni bilo nobenih skrivnosti. Oni komentariji na Zahodu, ki razpravljajo o tem, kdo me bo nasledil, so napačni. "V našem socialističnem sistemu ni dinastij"... "pri nas ni naslednikov. Hočem, da bi dosegli to, da bi bila naša prihodnost normalnejša."

Na vprašanje, kako bo določil naslednika, je Tito odgovoril: "Nobenega naslednika ne bom določil. Izvolilo ga bo ljudstvo. Rad bi samo, kar zadeva mene, da bi spoznal, kdaj se moram umakniti. Človek lahko tudi preceni svojo sposobnost, toda leta prinesejo svoje."

Pogovor se je potem sukal o "dobičku" in "profitu". Razlika med kapitalizmom in našim socialističnim sistemom je ta, da v kapitalističnih deželah kapitalist pobere profit, pri nas pa ljudje, ki delajo v podjetju, razpravljajo kako bodo delili dobiček. Dobiček je gibalo v proizvodnem procesu. "Če tega ne bi bilo, tudi v socializmu ne bi mogli napredovati," je dejal Tito. "Na dohodek, na osebne dohodke gledam kot na gibalo hitrejšega napredka in modernizacije gospodarstva, razvijanja države, nadaljnega napredka sploh."

Lord Thomson je Tita nato vprašal, ali je mogoče, da bi bilo v Jugoslaviji več strank. Tito je odgovoril: "Ne. Imamo Socialistično zvezo, znotraj katere deluje Zveza komunistov, imamo sindikalno, mladinsko, žensko in razne druge organizacije. To je dovolj široka podlaga, na kateri lahko delujejo vsi naši ljudje, ki so za socializem." Lord Thomson je nato hotel vedeti, ali bo na temelju nedavnih sprememb partija opustila nadzorstvo nad vlado in ali se bo vlada razločevala od partije.

Tito: "Vse to smo storili ravno zato, da komunistična partija nima poveljujoče vloge, bodisi nad državo, vlado ali parlamentom. Poleg tega so tako v vladi kot v parlamentu večinoma komunisti. Toda ZK ima dolžnost in pravico, da idejno usmerja naš socialistični razvoj."

Tito je še dejal, da komunisti verjamejo, da bodo dosegli končni cilj in zmago, da pa morajo najti humane in pravilne poti k temu cilju, brez dramatičnih in grobih posegov. Osvoboditi morajo tudi človeka strahu, "ker nihče nima pravice strašiti kateregakoli izmed poštenih občanov, ki je zaživel z našim družbenim sistemom."

TUDI MED KOMUNISTI NI ZAUPANJA

Tito, ki je prekinil svoje brionske počitnice prvič po 4. plenumu, se je po krajšem potovanju po vzhodni Hercegovini ustavil tudi v Bileći, kjer je govoril gojencem pehotne šole rezervnih oficirjev. Ko jih je podučil, da se naj pridno uče, je prešel na naloge in težave pri izgradnji domovine. "Reči pa vam moram," je dejal Tito, "da razred ni sovražnik naše socialistične izgradnje in naših narodov nikakor ne miruje. Na razne načine dela, da bi kot krt izpodkopal uspešen razvoj naše dežele." Zunanji sovražniki nam ne morejo škodovati, pač pa bi to mogli storiti njihove sluge znotraj dežele.

Ko je govoril o gospodarski reformi, je dejal, da se je pojavilo v zadnjem času v glavah nekaterih ljudi delno nerazumevanje tistega, kar hočemo in delamo. "Nerazumevanje se je pojavilo med voditelji, med vodilnimi ljudmi, tudi v Zvezi komunistov, tudi v glavah tistih izobražencev, ki se še niso vživeli v naš družbeni razvoj in ki še vedno zelo malo zaupajo vsemu, kar delamo. Kakor že doslej moramo tudi v prihodnje iti smelo naprej in onemogočiti vse tiste, ki skušajo sejati nezaupanje in zmedo v vrstah naših socialističnih občanov."

Razni elementi, ki ne ljubijo našo socialistično skupnost, samo čakajo na priložnost, da bi sejali nezaupanje o tem, da je lahko taka država, kakršna je naša, z več narodnostmi, enovita in za vselej enotna in složna. "Še vedno so v posameznih republikah ljudje, ki mislijo, da bo nekoč vendarle napočil dan, ko se bomo ločili drug od drugega. Ta moja trditev je drzna, rečem pa vam, da je točna. Toda ti ljudje so tako maloštevilni, da ne bodo imeli nobenega vpliva, če bomo budno spremljali njihovo delo in takoj onemogočili njihove poskuse. Kajpak ne govorim o administrativnem onemogočanju, o aretacijah in tako naprej. To je skrajnost, ki se jo je treba lotiti takrat, ko se pokaže, da gre za odkritega sovražnika, ki ga je treba onemogočiti," se je Tito posredno dotaknil Mihajlova, ne da bi ga imenoval. Rekel je tudi, da mirno izvajajo sklepe 4. plenuma (ki je odstavil Rankovića), katere so ljudje sprejeli z velikim navdušenjem. "Aretacij ali podobnih ukrepov skoraj ni bilo," je dejal Tito.

15. julija je imela komisija za razvoj in reorganizacijo ZKJ prvo sejo, na kateri je imel glavno besedo predsednik komisije Mijalko Todorović. Dejal je, da komisija ne sme začeti pri praktičnih organizacijskih vprašanjih ZKJ,

pač pa more obravnavati temeljna vprašanja o mestu, vlogi in naravi ZKJ v sedanji etapi družbenega razvoja. Razvoj teorije marksistične partije, kar je bilo v zadnjem času prepuščeno nekaterim nepartijskim krogom, in akademskim debatam, morajo partiji spodbujati in obogatiti. Partija mora biti reformirana, ker je v zadnjih letih zaostajala za splošnim razvojem družbe, zlasti glede njene vodilne vloge. Od tod izvirajo tudi številne težave, omahovanja za zahtevami prakse. Medtem ko so se v samoupravnem sistemu posamezni organi in posamezniki razvijali hitreje kot pa ZKJ, je ta neenakomerni razvoj zaostрил številna protislovja v ZKJ.

SPET SE MORAMO UVELJAVITI

Todorović je dejal, da je 4. plenum dramatično razreševal ta protislovja v primeru ene službe. V teh razmerah vsesplošne reformacije naše družbe pa se mora ZKJ zopet uveljaviti kot vodilna sila, tako v celoti kot v svojih posameznih delih. Pri reorganizaciji pa ne more iti za slabitev vloge in vplivov ZKJ, ki je še zelo potrebna delovnemu človeku za nadaljnji razvoj družbenih odnosov. Na starih podlagah bi se ZKJ izolirala od družbe in grozilo bi, da jo načne birokratizacija.

Razprave po 4. plenumu so pokazale, da je ogromna večina članstva ZKJ za to, da se začne partija reorganizirati in reformirati. Vendar pa mora biti razprava o reorganizaciji ZKJ povezana s praktično akcijo za nadaljnji razvoj samoupravljanja in akcijo za preoblikovanje same prakse ZK, je dejal Todorović. Na seji CK, ki bo v oktobru, bo morala komisija povedati svoje mnenje o tem, ali je treba sklicati izredni kongres partije. Komisija bo tudi morala povedati svoje mnenje o tem, ali bo potrebna reorganizacija vodilnih organov ZKJ ali ne.

SLOVENSKA UDBA JE - NEPOLITIČNA...

Za tem so poročale tudi republiške komisije svojim centralnim komitejem. Tako je komisija CK ZK Slovenije predložila svoje poročilo Izvršnemu komiteju CK ZKS, kateri je o njem razpravljajal na seji 11. julija. Poročilo komisije in razprava sta bojda pokazala, da so bile točne ugotovitve 4. plenuma CK ZKJ o zaprtosti, birokratskih metod dela, premajhne kontrole javnosti in zakonitosti dela služb notranje uprave v Upravi državne varnosti Slovenije. Vendar radi razvitosti samoupravnega sistema v Sloveniji in demokratične zavesti občanov se služba državne varnosti ni mogla zlorabljeti v politične namene. Pač pa je ta služba posegala v področja, ki so zunaj njene pristojnosti.

Služba državne varnosti je tudi zbirala podatke o raznih dogajanjih in ljudeh, ki se niso preverjali. Nič se tudi ni ukrepalo proti razširjevalcem neresničnih vesti. Služba je tudi v Sloveniji razvila spremljanje "prekinitvev dela" (t. j. stavk), potrošniške mrzlice, odpuščanje delovne sile, potovanja v inozemstvo in drugih problemov v gospodarstvu, tudi kadar ni bilo zveze z borbo proti dejanskim zunanjim in notranjim sovražnikom socializma. Zadnje čase je ta služba sicer prenehala zbirati podatke o osebah, o katerih ni prepričljivih znakov, da gre za delovanje tujih obveščevalnih služb ali organiziranih sovražnih dejavnosti.

Komisija je tudi ugotovila, da se je število zaposlenih v Državni varnosti zmanjšalo za polovico tekom poslednjih par let, da pa bi bilo mogoče to število še zmanjšati, a obenem dvigniti strokovno in politično raven uslužbencev.

Že prej pa je bil CK ZK Slovenije mnenja, da sedanje vzdušje omogoča spopad s pogledi, ki so tuji socializmu in ocenitev ideološko-političnih struj v Sloveniji. O tem bo tudi razpravljajal prihodnji plenum CK ZK Slovenije.

DILEMA PA TAKA

Politični sekretar CK ZK Hrvatske Vladimir Bakarić, ki velja za enega vodilnih "liberalov" v partiji, je v razgovoru z urednikom beograjske BORBE dejal, da se je nakopičilo dovolj problemov, o katerih bi moral razpravljajati izreden partijski kongres. Poglavitni zadevi, o katerih bi bilo razmišljajati, bi naj bile Zveza komunistov in samoupravljanje. Ko je govora o tem pride do dileme - "ali je ZK vodeča ali vodilna sila ali organ samoupravljanja. To je bolj ali manj demokratična organizacija, ki bi bila, da tako rečem, v službi družbe in bi uresničila, kar družba sklene. To stran zadnje čase močno poudarjamo, proti njej pa se postavlja samo teorija čvrste roke. A tisto, kar bi bilo treba postaviti je: Zveza komunistov, samoupravljanje in diktatura proletariata v sedanji etapi našega razvoja. To je tisto. Na diktaturo proletariata pa največkrat pozabljam. To je morda tista centralna točka, ki je nismo dovolj pojasnili, in zato prihaja v sedanjih časih do raznih razprav."

Nekateri ljudje mislijo, da je samoupravljanje že izoblikovana faza. To je šele začetek, "pred katerim stoji daljni in globoki razvoj, v katerem bo samoupravljanje v svoji končni obliki proces odmiranja demokracije, proces odmiranja vseh starih oblik in proces odmiranja mezdnega odnosa. To kar imamo sedaj, je samo stopnja, začetek," je razvijal svoje misli Bakarić pod vročim soncem Hvara, kjer je na dopustu.

IVAN STANIČ

Vauhnik: Nevidna fronta

Broširano 36/-

Vezano 40/-

To je prva emigrantska publikacija, ki jo je nedavno ocenil tudi ljubljanski tisk. Zdaj je v pripravi tudi nemška in srbsko-hrvatska izdaja. Zakaj Beograd ni reagiral na Vauhnikove zaupne napovedi, kje bo Hitler naslednjič usekal, je osnovno vprašanje, ki ga postavlja knjiga.

Na prodaj pri Založbi Slovenske Pravde, 76 Graeme Road, ENFIELD, Middx.

PRED ZAKLJUČKOM LISTA

Ljubljanski nadškof dr. Pogačnik je na obisku v Združenih državah, nakar se bo podal še v Kanado. Začetkom oktobra ga pričakujejo nazaj v Ljubljano. - Zapadno nemške oblasti še niso objavile podrobnosti o uboju jugoslovanskega konzula Save Milovanovića, ki je bil z osmimi streli ubit od človeka, s katerim se je v pivnici mirno razgovarjal poldrugo uro. - V Jugoslaviji računajo, da bodo z letom 1970 zaslužili od turizma kakih 450 milijonov dolarjev, toda pod pogojem da zgradijo dovolj hotelov. Ker sami tega ne zmorejo, je bila sklenjena prva pogodba med Putnikom in ameriško Lloyd Pacific družbo, ki bo gradila na Jadranu dva hotela. Lastniki bodo Jugoslovani, uprava bo mešana, a Amerikanci bodo imeli gotovo finančne ugodnosti za dobo 25 let. (Glej vest "Pod črto" na str. 15.) - V Britaniji so bili na splošno impresionirani nad učinkovitim in hitrim postopkom slovenskih zdravstvenih oblasti ob letalski nesreči 1. septembra, ko je izgu bilo življenje 95 britanskih turistov.

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENFIELD 5097

Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.1.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga SLOVENSKA PRAVDA, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija:	1.4.0	Finska:	10.-	Nemčija:	13.-
Argentina:	500.- (1100.-)	Francija:	12.-	Švedska:	15.-
Avstralija:	1.10.0 (£A 3)	Italija:	2000.-	Urugvaj:	50.- (110.-)
Avstrija:	40.-	Kanada:	3.50 (\$ 7.00)	U.S.A.:	3.50 (\$ 7.00)

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Boris Kresnik, 1346 Calle Mariano Acosta, Mar del Plata

Buenos Aires z okolico: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada

Skandinavija: Jože Rozman, Ristolantie 3 A 8, Helsinki, Finska